

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Raili Mikko

**LASTEAIASÕPETAJATE KOGEMUSED JUTUPLIATSIGA JA HINNANGUD
SELLE KASUTAMISELE VALDKONNAS „KEEL JA KÕNE“**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: õppekavateooria nooremlektor Maria Jürimäe (MA)

Tartu 2023

Kokkuvõte

Lasteaiaõpetajate kogemused jutupliiatsiga ja hinnangud selle kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“

Lasteaias kasutatakse õppe- ja kasvatustöö mitmekesistamiseks erinevaid digivahendeid. Muuhulgas kasutatakse neid ka laste keele ja kõne arengu toetamiseks. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas ja kui sageli kasutatakse lasteaia õppetöös digitaalset jutupliiatsit ning millised on õpetajate hinnangud jutupliiatsile ja selle kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“. Andmeid koguti elektroonilise küsimustikuga, millele vastas 56 lasteaiaõpetajat. Tulemustest selgus, et jutupliiatsit kasutatakse enamasti 1-4 korda kuus ja pigem väiksemates gruppides. Enamus lasteaiaõpetajatest andsid jutupliiatsile kui õppevahendile positiivse hinnangu, aga leiti ka mõningaid puudusi. Lisaks leidis suur osa õpetajatest, et jutupliiats toetab lapse keeleliste oskuste arengut ja aitab saavutada mitmeid valdkonna „Keel ja kõne“ eesmärke.

Võtmesõnad: Digivahendid, jutupliiats, valdkond „Keel ja kõne“, lasteaiaõpetajad

Abstract

Preschool teachers' experiences with digital pen and evaluations of its use in the field of "Language and Speech"

Various digital tools are used in preschool to diversify educational activities. They are also used to support children's language and speech development. The aim of the Bachelor's thesis was to find out how and how often digital pen is used in preschool educational activities and what are the teachers' evaluations of the digital pen and its use in the field of „Language and speech“. Data was collected using an electronic questionnaire, which was answered by 56 preschool teachers. The results revealed that the digital pen is mostly used 1-4 times a month and rather in smaller groups. Most of the preschool teachers gave a positive evaluation to the digital pen, but they also found some disadvantages of it. In addition, a large number of teachers found that the digital pen supports the development of the child's language skills and helps to achieve several goals in the field of "Language and speech".

Keywords: Digital tools, digital pen, the field „Language and speech“, preschool teachers

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetiline ülevaade	5
1.1 Digivahendite kasutamine lasteaia õppetöös.....	5
1.2 Digitaalne jutupliats	6
1.3 Keele ja kõne areng koolieelses eas	7
1.4 Valdkonna „Keel ja kõne“ toetamine digitaalse jutupliatsiga.....	8
2. Metoodika	11
2.1 Valim.....	11
2.2 Andmekogumine	12
2.3 Andmeanalüüs.....	13
3. Tulemused.....	14
3.1 Jutupliatsi kasutamise viisid ja sagedus lasteaias.....	14
3.2 Lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliatsile kui õppevahendile.....	15
3.3 Lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliatsi kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“	16
3.4 Õpetajate mõtted jutupliatsist.....	17
4. Arutelu	18
Töö piirangud, praktilised väärtused ja edasised uurimisvõimalused.....	21
Tänu sõnad	21
Autorsuse kinnitus.....	21
Kasutatud kirjandus	22
Lisa 1. Küsimustik	

Sissejuhatus

Erinevates haridusasutustes, kaasa arvatud lasteaedades, lõimitakse õppetöösse mitmesuguseid digivahendeid. Digitehnoloogia eesmärk ei ole traditsioonilist õpet asendada, vaid seda erinevate lisatööriistade abil toetada (Nevski, 2017). Õpetajad peaksid seejuures silmas pidama, et digiseadmete kasutamine õppetöös oleks sihipärane ja süsteemne (Leppik *et al*, 2017). Muuhulgas rakendatakse erinevaid digivahendeid valdkonna „Keel ja kõne“ eesmärkide saavutamiseks (Pörk, 2021). Oluline on see, et lisaks ekraanitehnoloogiale kasutatakse õppetöö mitmekülgsemaks muutmiseks alternatiivseid digivahendeid, sest arvutite ja nutitelefonidega puutuvad lapsed ka kodus palju kokku (Kutsar, 2021).

Üheks selliseks ekraanivabaks seadmeks, mida on võimalik lasteaia õppetöös kasutada, on digitaalne jutupliiats. Selle vahendi innovaatus seisneb selles, et traditsiooniline õppevahend ehk staatiline trükis on integreeritud digitaalse seadmega (Babarinde *et al*, 2019; Chen *et al.*, 2016; Choi *et al*, 2020; Krish, 2020; Pfof & Freund, 2018). Mitmel pool maailmas, eriti Aasia riikides ja näiteks Saksamaal, on see õppevahend palju rakendust leidnud (Lõugas, 2016). Töö autorile teadaolevalt on jutupliiats kasutusel ka osades Eesti lasteaedades. Nii Eestis kui välismaal on selle õppevahendi kohta tehtud mitmeid uuringuid, kus on keskendutud peamiselt sellele, milline on jutupliiatsi mõju laste keeleliste oskuste arengule. Autorile teadaolevalt puuduvad uuringud aga selle kohta, millised on lasteaiaõpetajate kogemused ja hinnangud selle õppevahendiga. Lasteaiaõpetajate seisukohti on oluline uurida, et anda ülevaade neile, kel selle digivahendiga veel kogemus puudub. Lisaks on mitmetest uuringutest selgunud, et õpetajad vajavad digivahendite efektiivsemaks ja eesmärgipärasemaks kasutamiseks nende kohta rohkem informatsiooni (Agronova, 2021; Aps, 2021; Horg, 2019; Kutsar, 2021). Eelnevast lähtudes on käesoleva töö eesmärk välja selgitada, kuidas ja kui sageli jutupliiatsit lasteaia õppetöös kasutatakse ning millised on lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliiatsile ja selle kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“.

Töö teoreetilises osas antakse esmalt erinevatele allikatele tugines ülevaade digivahendite kasutamisest lasteaias, jutupliiatsi tehnoloogia olemusest, keele ja kõne arengu erinevatest aspektidest ja jutupliiatsi toetavast rollist valdkonnas „Keel ja kõne“. Sellele järgneb meetodika tutvustamine ja tulemuste esitamine. Töö viimases osas arutletakse saadud tulemuste üle ja seostatakse neid teooriaga.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Digivahendite kasutamine lasteaia õppetöös

Digivahend on mistahes digitaalne seade, mille abil saab kas luua, esitleda, otsida, jagada või analüüsida informatsiooni ning digipädevuseks nimetatakse valmisolekut digitehnoloogiat erinevates situatsioonides kasutada (Nevski, 2017). Lasteaiaõpetaja kutsestandardi (2020) kohaselt tuleb nii individuaalsel kui ka koostöisel õppimisel kasutada erinevaid digitehnoloogiaid, et suurendada õppijate õppimisse kaasatust. Seejuures on oluline, et digivahendeid kasutataks võimalikult efektiivselt ja eesmärgipäraselt (Leppik *et al*, 2017; Nevski, 2017). Lisaks sellele, et digivahendid motiveerivad lapsi õppima, on nende abil võimalik iga lapse vajadusi arvestades õppetööd personaalsemaks muuta (Nevski & Sillat, 2019; Tammets, 2019).

Üldiselt on õpetajate hoiak digivahendite suhtes positiivne (Leppik *et al*, 2017). Enamik Eesti uurimistöodes osalenud lasteaiaõpetajatest leiavad, et digivahendite kasutamine õppevahenditena mitmekesistab õppetööd ja muudab selle huvitavaks ning kaasaegseks (Agronova, 2021; Horg, 2019; Kutsar, 2021; Leppik *et al*, 2017; Põrk, 2017; Vainaru, 2018). Paapi (2020) üle-eestilisest uuringust selgus, et peamisteks digivahenditeks, mida õpetajatel on lasteaias võimalik kasutada, on arvutid ning õpirobotid Bee-Bot ja/või Blue-Bot. Olenevalt õpetaja digipädevusest kasutatakse erinevaid digiseadmeid õppetöös enamjaolt kas mõned korrad kuus või mõned korrad nädalas (Paap, 2020). Peamisteks takistusteks digivahendite kasutamise juures peavad õpetajad asjaolu, et rühmas on palju lapsi ning aega ja vahendeid seejuures pigem napib (Kutsar, 2021). Samast uuringust selgus ka see, et lasteaias proovitakse võimalusel eelistada ekraanivabasid vahendeid, sest kodus veedavad paljud lapsed aega erinevate ekraanide ees.

Lasteaiaõpetaja kutsestandardi (2020) kohaselt tuleb õpivara ja õppevahendid valida lähtuvalt õppe-eesmärkidest. Lisaks tuleb arvestada, et digivahend oleks eakohane, rühmaruumis kasutatav, õppekavaga seotud ning õppetöösse lihtsasti integreeritav (Nevski, 2017). Mitmetest uuringutest (Agronova, 2021; Aps, 2021; Horg, 2019; Kutsar, 2021; Paap, 2020) on aga selgunud, et õpetajad vajavad digivahendite efektiivsemaks ja eesmärgipärasemaks kasutamiseks rohkem informatsiooni selle kohta, kuidas ja milliseid digivahendeid õppeprotsessis kasutada, ning millised on eeldatavad tulemused nende regulaarsel kasutamisel. Agronova (2021) bakalaureusetööst ilmnes veel, et enamus küsitluses osalenud juhtidest ja õpetajatest tunnevad vajadust eraldi eesmärgistatud

digivahendite valdkonna järgi koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas. Ka lapsevanemad ootavad, et digivahendite kasutamine lasteaia õppetöös täidaks hariduslikku eesmärki (Nevski, 2019). Luik ja Taimalu (2018) leiavad, et oluline on lasteaiaõpetajate osalus erinevatel täienduskoolitustel, kus õpetatakse, kuidas tehnoloogiat õppe- ja kasvatustegevustesse lõimida.

1.2 Digitaalne jutupliiats

Digitaalse jutupliiatsi tehnoloogia koosneb kahest osast: esiteks, interaktiivsest pliiatsist, mis meenutab oma välimuselt paksemat pliiatsit ja teiseks, staatilisest trükisest, milleks võib olla näiteks raamat, pusle või mäng (Pfof & Freund, 2018). Jutupliiatsi alumises otsas on sensor ja kui sellega puudutada staatilist trükist, kuhu on prinditud üliväikesed maatrikskoodid, siis esitab pliiats sisse ehitatud kõlari või kõrvaklappide vahendusel vastava helifaili (Koolme, 2016; Lõugas, 2016; Odakura, 2013; Pfof & Freund, 2018). Olenevalt sellest, millist trükist ja millist osa sellel täpsemalt puudutada, võib jutupliiats esitada helifailina nii üksikuid häälikuid, silpe, sõnu ja lauseid, jutukesi, küsimusi, laule, luuletusi, mõistatusi, riime kui ka helisid (nt ukse avanemine) ja häälightsusi (Daniela & Jürimäe, 2018; Odakura, 2013; Paris & Wong, 2010). Jutupliiatsi innovaatus seisneb selles, et traditsiooniline õppevahend ehk staatiline trükis on integreeritud digitaalse seadmega ja selline kooslus muudab õppeprotsessi lastele mängulisemaks ja mitmekesisemaks (Babarinde *et al.*, 2019; Chen *et al.*, 2016; Choi *et al.*, 2020; Krish, 2020; Pfof & Freund, 2018).

Jutupliiats on välja töötatud selliselt, et pärast esmast täiskasvanu poolset juhendamist saab laps seda kohe iseseisvalt kasutada (Babarinde *et al.*, 2019; Daniela & Jürimäe, 2018; Odakura, 2013; Ok & Rao, 2017; Pfof & Freund, 2018). Jutupliiatsi lihtsuse ja kompaktsuse pärast peetakse seda sobilikuks õppevahendiks ka erivajadustega lastele (Ok & Rao, 2017). Odakura (2013) ning Choi jt (2020) on aga arvamusel, et kõige efektiivsem on jutupliiats siis, kui laps kasutab seda koostöös täiskasvanuga, sest sellisel juhul tekib neil omavaheline suhtlus, mille käigus saab laps avaldada oma mõtteid või küsida täiendavaid küsimusi.

Üks aspekt, mis jutupliiatsit paljudest teistest digitaalsetest õppevahenditest eristab, on see, et sellel puudub ekraan. Tänapäeval veedavad lapsed palju aega erinevate ekraanide ees. Õpetajate hinnangul kasutatakse õppetöös kõige sagedamini erinevaid esitlusvahendeid, arvuteid ja nutitelefone (Leppik *et al.*, 2017). Liigne ekraanimeedia kasutamine võib põhjustada lastel aga mitmeid terviseprobleeme (Domingues-Montanari, 2017; Kerai *et al.*,

2022), mistõttu tuleks võiks tutvustada ka alternatiivseid vahendeid. Interaktiivsed ekraanivabad seadmed suhtlevad lastega pea sama aktiivselt kui ekraanid (Nevski, 2019).

Kui välismaal on kasutusel mitu erinevat jutupliiatsi mudelit, siis Eestis on laiemalt tuntud DiLeSy digitaalne jutupliiats ja selle trükiseid. Eestlase poolt välja töötatud jutupliiatsi materjalid ja mängud, mis osalt valminud koostöös Läti kolleegidega, on loodud eesmärgiga pakkuda lastele ekraanivaba tegevust, mis oleks ühtaegu nii lõbus kui ka hariv (Daniela & Jürimäe, 2018). DiLeSy staatiliste trükiste hulgas on materjale erinevatele vanusegruppidele (Daniela & Jürimäe, 2018). Trükiseid on erinevatel teemadel ja nende seas on näiteks Jänku-Jussi tähe- ja numbriraamatud ning Lotte loodusmängu kaardid (Koolme, 2016; Lõugas, 2016). Lõimitud on erinevad valdkonnad, sealhulgas “Mina ja keskkond”, “Matemaatika”, “Keel ja kõne” ning “Sotsiaalsed oskused” (Lõugas, 2016).

1.3 Keele ja kõne areng koolieelses eas

Keel on vahend, mida kasutatakse kõnelemisel ja verbaalses tunnetustegevuses, ning kõne on keele kui vahendi rakendamine. Keele ja kõne areng koosneb neljast alaoskusest, milleks on kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, ning need koosnevad omakorda mitmetest osaoskustest (Nugin, 2017; Hallap & Padrik, 2008b). Kõik neli alaoskust on omavahel tihedalt seotud, sest lapsed õpivad rääkima ja kirjakeelt tundma samal ajal ning lugemine ja kirjutamine omandatakse paralleelselt (Nugin, 2017). See, kuidas ja millises tempos lapse keele ja kõne areng toimub, on iga lapse puhul erinev (French, 2013; Griffith *et al.*, 2008).

Keelerikas keskkonnas viibides areneb lapse kõne mõningal määral loomulikult, ent mitmekülgsemaks arenguks on vajalik täiskasvanute aktiivne kaasatus ja lapse rääkima julgustamine (French, 2013). Keele ja kõne arengu seisukohalt on väga oluline pidev ja vahetu suhtlus lapsega ning erinevate vestluspartnerite olemasolu (Tulviste, 2008). Lapsega vesteldes või talle näiteks raamatut ette lugedes, tekib tal võimalus teiste inimeste kõnet kuulata ja jäljendada. Kuulamise juures mängib olulist rolli see, kuidas laps kuuldut mõistab. Mida rohkem vastab öeldu sisu lapse huvidele, kogemustele ja teadmistele, seda paremini saab laps kuuldust aru (Hallap & Padrik, 2008b). Kuuldule toetudes saab laps oma kõnet kujundada ja omandatud keelevahendeid kõnelemisel kasutada. Mida suurem on lapse sõnavara, seda lihtsam on tal ennast väljendada ja teisi mõista (Griffith *et al.*, 2008). Hallap ja Padrik (2008a) leiavad, et lapse suuline kõne on arenenud siis, kui ta valdab sõnavara, grammatilisi vorme ja lausemalle ning suudab eristada, ära tunda ja kasutada emakeele häälikuid.

Arenenud suuline kõne on üheks eelduseks lugemis- ja kirjutamisoskuse ehk kirjaoskuse kujunemisel (Casbergue & Strickland, 2015; French, 2013; Griffith *et al*, 2008). Lapsed tutvuvad trükikirjaga varakult erinevaid raamatuid, logosid, silte ja muid trükiseid uurides. Laste järk-järgult kasvav huvi ja teadlikkus trükikirja erinevatest funktsioonidest on põhiliseks motivatsiooniallikaks lugema ja kirjutama õppimisel (Casbergue & Strickland, 2015). Mänguliste ja tähenduslike tegevuste kaudu saavad täiskasvanud lapse tähelepanu pöörata kirjakeele erinevatele aspektidele (Casbergue & Strickland, 2015). Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) kohaselt peaks 6-7aastane laps veerima kokku ja kirjutama joonistähedega 1-2 silbilisi sõnu.

Paljud koolieelses eas lapsed veedavad suure osa oma päevast lasteaias, mistõttu on lasteaiaõpetajatel oluline roll laste keele ja kõne arengu toetamisel. Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) kohaselt on valdkonna „Keel ja kõne” eesmärgiks, et laps tuleks toime igapäevases suhtlemises ning kasutaks kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust. Lisaks on eesmärgiks see, et laps tunneks huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu ning omandaks lugemise ja kirjutamise esmased oskused (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Lähtudes laste arengutasemest peab lasteaiaõpetaja eesmärkide saavutamiseks valima sobivad meetodid ja õpivara ning muuhulgas tuleks kasutada ka digitehnoloogiat (Kutsestandard, 2020).

1.4 Valdkonna „Keel ja kõne“ toetamine digitaalse jutupliiatsiga

Varasemast uuringust on selgunud, et lasteaiaõpetajad kasutavad valdkonna „Keel ja kõne“ eesmärkide saavutamiseks laua-, süle- ja tahvelarvuteid, interaktiivseid tahvleid ning nutitelefone (Pörk, 2021). Ka jutupliiats sobib valdkonna „Keel ja kõne” oskuste arendamiseks (Lõugas, 2016). Babarinde jt (2019) on leidnud, et jutupliiats toetab samaaegselt nii kuulamise, kõnelemise, kirjutamise kui ka lugemise oskust. Kuna jutupliiats esitab erinevaid helifaile, siis lapsel on võimalik neid kuulata. Helifaili sisse lugenud inimesed kõnelevad erineva intonatsiooniga ning tihtipeale mõnele kindlale karakterile kohaselt (Krish, 2020; Odakura, 2013). On väga oluline, et laps kuuleks just päris inimese kõnelemist, mitte kunstlikku või robotlikku häält, sest siis õpib ta ära sõnade õige häälduse (Babarinde *et al.*, 2019). Jutupliiatsist kostuv kõne on selge ja grammatiliselt korrektne, mistõttu kasutatakse neid ka lasteaedade keelekümbelrühmades (Choi *et al.*, 2020; Koolme, 2016).

Jutupliiats esitab lapsele erinevaid küsimusi või lihtsamaid ülesandeid (Daniela & Jürimäe, 2018; Odakura, 2013; Pfof & Freund, 2018), seega peab ta kuuldust aru saama ja sellele sobivalt reageerima. Ka koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) näeb valdkonnas „Keel ja kõne“ ette, et laps saab kuuldust aru ja reageerib sellele vastavalt. Jutupliiatsiga tegutsedes saab laps seda oskust erineval moel harjutada. Näiteks, kui puudutada jutupliiatsiga helindatud raamatus olevat klaveri pilti, siis see esitab küsimuse: “Kas sa oskad klaverit mängida?” (Odakura, 2013). Jutupliiatsi poolt antud ülesandeks võib muuhulgas olla veel kindlate esemete otsimine pildilt (Daniela & Jürimäe, 2018; Pfof & Freund, 2018). Ülesannete jooksul annab jutupliiats heli vahendusel lapsele positiivset ja motiveerivat tagasisidet (Babarinde *et al.*, 2019; Daniela & Jürimäe, 2018). Näiteks kui lapse ülesandeks on puudutada jutupliiatsiga pildil punaseid objekte, aga ta puudutab hoopis mõnda rohelist, siis võib jutupliiats öelda: “Võib-olla kui see saab piisavalt päikest, siis muutub see punaseks? Nii nagu rohelised kirsid ja maasikadki“ (Daniela & Jürimäe, 2018).

Jutupliiatsist kuuldud kõne põhjal saab laps öeldut imiteerida, oma hääldust korrigeerida ning omandatud sõnavara ja teadmisi kõnes kasutada (Babarinde *et al.*, 2019). Ka koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) näeb ette, et valdkonna “Keel ja kõne” õppetöö tulemusena valdab laps piisavat sõnavara ja kasutab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel õiget hääldust. Hea kuulumistaju ja hääldamisoskus tulevad lugemisel kasuks, sest siis saab laps paremini hakkama sõnade häälimise ja sünteesimisega, ning mida suurem on lapse sõnavara, seda kergem on lapsel lugemise käigus aimata, milline sõna häälikutest tekib (Hallap & Padrik, 2008b). Spetsiaalselt lugemisoskuse arengu toetamiseks on lisaks raamatutele olemas helindatud silbi- ja sõnamängud, mille abil saavad lapsed moodustada lauseid ning sõnu. Uuringutes on ilmnenu, et pärast regulaarset jutupliiatsi kasutamist on suurenenud laste sõnavara (Babarinde *et al.*, 2019; Krish, 2020), paranenu teksti mõistmine (Krish, 2020; Paris & Wong, 2010) ning lugemisoskus (Babarinde *et al.*, 2019; Krish, 2020; Paris & Wong, 2010).

Jutupliiatsi abil saavad kirjaliku tekstiga tutvuda ka need lapsed, kes veel lugeda ei oska, sest jutupliiats loeb ise helindatud raamatus oleva teksti ette (Choi *et al.*, 2020; Freund & Pfof, 2018; Odakura, 2013). Ettelugemisel on väga oluline roll lapse lugemisoskuse kujunemisel, sest selle käigus kuuleb laps õiget lauseehitust, intonatsiooni, dialoogi ülesehitust, riimi, rütmi, loo mõtet ja ta hakkab aru saama loost kui tervikust (Nugin, 2017). Ühtlasi tekib lapsel ettelugemise käigus kujutus kirjalikust kõnest ning kui ta puutub pidevalt kokku raamatute ja tekstidega, siis hakkab ta mõistma kirja funktsiooni (Hallap ja Padrik, 2008b; Nugin, 2017). Daniela ja Jürimäe (2018) leiavad samuti, et laps õpib jutupliiatsist

kostuva kõne abil kirjakeele struktuuri paremini tundma. Kirjutamisoskuse arengu juures on oluline roll ka õigel pliiatsihoiul (Nugin, 2017) ja kuna jutupliiats meenutab oma välimusest pliiatsit, saab laps õiget pliiatsihoidu harjutada ja täiskasvanu seda vajadusel korrigeerida. Hallap ja Padrik (2008a) rõhutavad, et kirjatehnika aluseks on silma ja käe koostöö – jutupliiatsiga tegutsedes on võimalik lapsel seda oskust arendada.

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud, et lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi tuleks õpetada mänguliselt. Mitmed autorid on leidnud, et jutupliiats on keeleliste oskuste õpetamiseks mitmekülgne ja mänguline viis (Babarinde, 2019; Daniela & Jürimäe, 2018; Chen *et al.*, 2016; Choi *et al.*, 2020; Krish, 2020; Pfof & Freund, 2018). Kirjaoskuse kujunemiseks on väga oluline äratada lapse huvi lastekirjanduse ning lugemis-kirjutamiskatsete vastu (Hallap & Padrik, 2008a). Ka võõrkeele õppimise juures ei ole kõige olulisem see, et laps jutupliiatsi abil keele täielikult omandaks, vaid see, et tal tekiks keele õppimise vastu positiivne hoiak ja et tal oleks selle vastu huvi (Choi *et al.*, 2020). Erinevates uuringutes tuuakse välja, et digitaalse jutupliiatsi kasutamine õppetöös on laste jaoks huvitav ja motiveeriv (Chen *et al.*, 2016; Choi *et al.*, 2020; Krish, 2020; Pfof & Freund, 2018). Muuhulgas on motiveeriv laste jaoks see, et nad saavad ise valida, milliseid ülesandeid ja mis järjekorras nad teha tahavad (Daniela & Jürimäe, 2018). Valikute tegemine toetab laste autonoomiat ning see on Deci ja Ryani (2008) motivatsiooniteooria kohaselt efektiivseks õppimiseks oluline. Motivatsiooni ja huvi olemasolu on mistahes oskuste õpetamise juures väga tähtsal kohal, sest siis on õppimine lapse jaoks tähenduslik ja ollakse valmis rohkem pingutama (Tammets, 2019). Ka koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on tunnetus- ja õpioskuste all välja toodud, et õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel peaks laps suhtuma õppimisse positiivselt.

Eestis on jutupliiatsi mõju laste keelelistele oskustele uuritud autorile teadaolevalt kolmel korral. Lepisk (2019) uuris jutupliiatsi mõju 4-5-aastaste laste fonoloogiliste oskuste arengule ning leidis, et jutupliiatsiga mänginud lastel olid kõikides testides küll kõrgemad tulemused, aga need ei olnud kontrollgrupiga võrreldes statistiliselt olulised. Tukki (2021) bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada kuidas toetab jutupliiatsi kasutamine 5-6-aastaste laste jutustamisoskuse arengut. Tulemused näitasid, et jutupliiats toetas jutustamisoskuse arengut mõningal määral - edasi arenes loo struktuuri mõistmine, lisandus minevikuvormi ja jutustava laadi kasutamine ning lood muutusid kontekstist sõltumatumaks. Aaspalu ja Paju (2023) soovisid oma uurimistöös välja selgitada, milline on jutupliiatsiga mängitava silbimängu mõju kolme- kuni viieaastaste laste kujunevale lugemisoskusele. Tulemustest nähtus, et statistiliselt olulisi muutusi ei esinenud, kuid üksikute laste puhul oli märgata

mõningat edasiminekut. Chen jt (2016) on leidnud, et tulemused olenevad suuresti sellest, kui võrd regulaarselt jutupliiatsit kasutatakse.

Kokkuvõtteks võib tõdeda, et lasteaia tuleks õppetöösse integreerida erinevaid digitehnoloogiaid, aga vahendite valikul peab õpetaja arvestama erinevate aspektidega. Lisaks traditsioonilistele digivahenditele nagu näiteks arvutid ja telefonid, võiks õppeprotsessi mitmekesistamiseks kasutada ka teistsuguseid interaktiivseid seadmeid nagu näiteks digitaalne jutupliiats. Nii Eestis kui ka välismaal on uuritud, kuidas jutupliiatsi tehnoloogia kasutamine mõjutab erinevas vanuses laste keelelisi oskusi. Töö autorile teadaolevalt ei ole uuritud aga seda, millised on lasteaiaõpetajate kogemused ja hinnangud jutupliiatsi ja selle kasutamisega valdkonnas „Keel ja kõne“.

Töö eesmärk ja uurimisküsimused

Lähtuvalt uurimisprobleemist oli bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada kuidas ja kui sageli jutupliiatsit lasteaia õppetöös kasutatakse ning millised on lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliiatsile ja selle kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“. Eesmärgist lähtuvalt sõnastati järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas ja kui sageli jutupliiatsit lasteaia õppetöös kasutatakse?
2. Millised on õpetajate hinnangud jutupliiatsile kui õppevahendile?
3. Millised on lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliiatsi kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“?

2. Metoodika

2.1 Valim

Käesolevas töös kasutati sihipärast valimit. Sihipärasel valimisel võetakse uuritavaid valimisse kindla kriteeriumi alusel (Õunapuu, 2014). Valimisse kuulumise kriteeriumiks oli see, et õpetaja oleks lasteaia õppe- ja kasvatustöös kasutanud digitaalset jutupliiatsit. Uuritavateni jõudmiseks saadeti ankeet koos lühikese kaaskirjaga *Facebooki* keskkonnas privaatsetesse gruppidesse „Lasteaednikud“ ja „Lasteaednike ideed“.

Ankeedi täitis 56 lasteaiaõpetajat. Vastanuid oli kõigist maakondadest peale Hiiumaa ja Valgamaa. Enim oli vastanuid Harjumaalt (35,7%) ja Tartumaalt (19,6%). Suure osa

vastanutest moodustasid õpetajad, kelle tööstaaz jäi vahemikku 6-10 aastat (26,8%) ja kuni 5 aastat (21,4 %). Kõige rohkem oli õpetajaid esindatud vanusevahemikus 36-40 (25%) ja 51-55 (19,6%).

Taustaandmetest selgus, et valimisse kuulunud õpetajad on jutupliiatsit rakendanud erinevas vanuses lastega, enim aga 5- ja 6-aastaste lastega (83,9%). Täpsemad andmed on esitatud tabelis 1. Lisaks ilmnas, et lasteaia õppetöös on rakendatud kõiki jutupliiatsiga seotud trükiseid, kuid enim on kasutatud „Jänku-Jussi täheraamatut“ (71,4%). Täpsemad andmed on esitatud tabelis 2.

Tabel 1. Jutupliiatsi kasutamine erinevas vanuses lastega

	N (%)
Kuni 3-aastastega	19 (33,9%)
4-aastastega	39 (69,6%)
5-aastastega	47 (83,9%)
6-aastastega	47 (83,9%)
7-aastaste või vanematega	30 (53,6%)

Tabel 2. Jutupliiatsiga seotud trükiste kasutamine

	N (%)
„Näpsud õpivad“ sarja raamat	28 (50%)
"Jänku-Jussi täheraamat"	40 (71,4%)
"Jänku-Jussi numbriraamat"	36 (64,3%)
"Loeme koos" sarja raamat eesti keele õppijatele	8 (14,3%)
Lotte loodumängu kaardid	37 (66,1%)
Sõnapusle	30 (53,6%)
Silbimäng	17 (30,4%)
Helindatud kleebised	16 (28,6%)

2.2 Andmekogumine

Andmete kogumiseks kasutati veebikeskkonnas *Google Forms* loodud küsimustikku (vt Lisa 1). Küsimustik koostati töö teoreetilise osa põhjal töö autori poolt. Veebipõhine küsimustik võimaldas lühema ajaperioodi jooksul uuringusse kaasata suurema hulga lasteaiaõpetajaid.

Andmeid koguti perioodil 18.-31. märts 2023. Ankeedi sissejuhatuses tutvustati töö eesmärki, toodi välja ankeedile vastamise kriteerium ning kinnitati vastajatele, et nende anonüümsus on tagatud ja andmeid kasutatakse ainult bakalaureusetöö koostamisel.

Küsimustik koosnes kolmest osast. Esimeses osas oli kolm küsimust õpetajate taustaandmete (vanus, tööstaaž ja maakond) ning kaks küsimust jutupliiatsi kasutamiseiga seotud aspektide (laste vanus, trükised) kohta. Põhiosa moodustasid kuus kinnist ja kaks poolavatud valikvastustega küsimust, millega otsiti vastust uurimisküsimustele. Enamus küsimustest olid sellised, kus õpetajad said ära märkida kas ühe või mitu sobilikku vastusevarianti. Viendas küsimuses said õpetajad hinnata oma kogemust jutupliiatsiga 5-palli skaalal, kus „1“ - väga halb, „2“ - pigem halb, „3“ - rahuldav, „4“ - pigem hea ja „5“ - väga hea. Kuues küsimus oli võrreldes teistega kõige mahukam, seal tuli iga väite puhul hinnata, millisel määral sellega nõustutakse („Ei nõustu üldse“, „Pigem nõustun“, „Kohati nõustun ja kohati ei nõustu“, „Pigem nõustun“, „Nõustun täielikult“). Kuuenda küsimuse väited jagunesid kaheks - esimesed kuus olid üldised väited jutupliiatsi kui õppevahendi kohta ning viimased neli väidet keskendusid sellele, kuidas jutupliiats valdkonda „Keel ja kõne” toetab. Ankeedi viimases osas oli kaks avatud küsimust, kus esimeses sai soovi korral välja tuua jutupliiatsi puudused ja teises kirjutada veel lisaks tekkinud mõtteid jutupliiatsi kohta.

Küsimustiku valiidsuse hindamiseks viidi läbi pilootuuring ühe lasteaiaõpetajaga. Pilootuuring oli vajalik, et näha, kas küsimused on vastajale arusaadavad ja üheselt mõistetavad. Saadud tagasiside põhjal muudeti mõningate küsimuste ja väidete sõnastust. Õpetaja soovitusel lisati juurde ka viimane avatud küsimus, kus õpetajad said vabas vormis midagi jutupliiatsi kohta kirjutada.

2.3 Andmeanalüüs

Kogutud andmeid analüüsiti kombineeritud meetodit kasutades. Valikvastuseid analüüsiti kvantitatiivselt ja vabavastuseid kvalitatiivselt. Esmalt salvestati andmed *MS Exceli* tabelisse, kus need korrastati ja kodeeriti ning seejärel leiti väärtuste esinemise suhtelised sagedused. Kuuenda küsimuse vastuste „Üldse ei nõustu“ ja „Pigem ei nõustu“ esinemise sagedused liideti kokku märksõna „Ei nõustu“ alla ning vastuste „Pigem nõustun“ ja „Nõustun täielikult“ esinemise sagedused liideti kokku märksõna „Nõustun“ alla. Andmete esitamisel kasutati kirjeldavat statistikat. *MS Wordi* programmis koostati sagedustabelid, kus väärtuste esinemise sagedused esitati nii arvude kui ka protsentidena. Avatud küsimuste vastused salvestati ja korrastati programmis *MS Word*. Korrastamise käigus kategoriseeriti kõik

sarnased vastused ühe märksõna alla. Seejärel esitati vastused üldistatud tekstina tulemuste osas.

3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas ja kui sageli jutupliiatsit lasteaia õppetöös kasutatakse, ning millised on lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliiatsile ja selle kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“. Käesolevas peatükis antakse ülevaade saadud tulemustest.

3.1 Jutupliiatsi kasutamise viisid ja sagedus lasteaias

Õpetajatelt küsiti, kui sageli nad jutupliiatsit õppetöös kasutavad. Peaaegu pooled (46,4%) vastanutest märkisid, et kasutavad vahendit 1-4 korda kuus. 30,4% õpetajatest kasutavad pliiatsit mõned korrad aastas ning 12,5% mitu korda nädalas. 1,8% ehk 1 vastaja rakendab jutupliiatsit õppetöös kord aastas või harvem. 9% õpetajatest märkis vastuseks „muu” ning need vastused kategoriseeriti märksõna “periooditi” alla. Välja toodi, et vahepeal kasutatakse jutupliiatsit sagedamini ja vahepeal harvemini. Üks vastaja tõi välja, et jutupliiats on lastele kogu aeg kättesaadav, aga lisaks rakendab ta seda ka ise väiksemas grupis. Tulemused on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Jutupliiatsi kasutamise sagedus

	N (%)
1-4 korda kuus	26 (46,4%)
Mõned korrad aastas	17 (30,4%)
Mitu korda nädalas	7 (12,5%)
Periooditi	5 (9%)
Kord aastas või harvem	1 (1,8%)

Lisaks sooviti teada, millisel moel on õpetajad jutupliiatsit õppetöösse rakendanud. Ilmnes, et kõige suurem osa ehk 82,1% õpetajatest on jutupliiatsit kasutanud väiksemas grupis (2-4 last ja õpetaja). 73,2% vastanutest on vahendit kasutanud individuaalseks tööks ühe lapsega. 67,9% õpetajatest märkis, et lapsed on saanud jutupliiatsit kasutada iseseisvalt

ilma õpetajata. Vähim on jutupliiats rakendust leidnud aga suuremates gruppides või kogu rühmaga (41,1%). Tulemused on esitatud tabelis 4.

Tabel 4. Jutupliiatsi kasutamise viisid

	N (%)
Väiksemas grupis	46 (82,1%)
Individuaalseks tööks ühe lapsega	41 (73,2%)
Lapsed on kasutanud iseseisvalt ilma õpetajata	38 (67,9%)
Suuremas grupis või kogu rühmaga	23 (41,1%)

3.2 Lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliiatsile kui õppevahendile

Õpetajad said 5-palli skaalal hinnata oma senist kogemust jutupliiatsiga. Hinnangut “1” ja “2” ehk “väga halb” ja “pigem halb” ei valitud ühelgi korral. Hinnang “3” ehk “rahuldav” märgiti 12,5% õpetajate poolt. Hinne “4” ehk “pigem hea” osutus valituks neljandiku (25%) vastajate poolt. Enam kui pooled (62,5%) vastajatest hindasid oma kogemust jutupliiatsiga hindegaga “5” ehk “väga hea”. Tulemused on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Lasteaiaõpetajate hinnang oma kogemusele jutupliiatsiga

	N (%)
„3“ - Rahuldav	7 (12,5%)
„4“ - Pigem hea	14 (25%)
„5“ - Väga hea	35 (62,5%)

Ankeedi kuuendas küsimuses uuriti, kuidas õpetajad erinevate väidetega jutupliiatsi kohta nõustuvad. Väidetega “Jutupliiatsi ja selle trükiste abil saab lõimida erinevaid valdkondi.”, “Lapsel on jutupliiatsit lihtne kasutada” ja „Jutupliiats muudab õppimise mängulisemaks“ nõustusid võrdselt 94,6% vastanutest. Mõnevõrra vähem nõustuti väidetega “Jutupliiatsi kasutamine motiveerib lapsi õppetegevuses osalema” (91,1%) ja “Jutupliiatsiga saab õppetööd personaliseerida” (87,5%). Kõige kahtlevamal seisukohal olid õpetajad aga väitega “Jutupliiats võimaldab tõhusalt saavutada õpieesmärke”, millega nõustus 76,8% õpetajatest. Täpsemad tulemused on esitatud tabelis 6.

Tabel 6. Lasteaiaõpetajate hinnang jutupliiatsile

Väide	Ei nõustu	Kohati nõustun ja	Nõustun
	N (%)	kohati mitte N (%)	N (%)
Jutupliiatsi ja selle trükiste abil saab lõimida erinevaid õppevaldkondi.	1 (1,8%)	2 (3,6%)	53 (94,6%)
Lapsel on jutupliiatsit lihtne kasutada.	1 (1,8%)	2 (3,6%)	53 (94,6%)
Jutupliiats muudab õppimise mängulisemaks.	2 (3,6%)	1 (1,8%)	53 (94,6%)
Jutupliiatsi kasutamine motiveerib lapsi õppetegevuses osalema.	2 (3,6%)	3 (5,4%)	51 (91,1%)
Jutupliiatsiga saab õppetööd personaliseerida	4 (7,1%)	3 (5,4%)	49 (87,5%)
Jutupliiats võimaldab tõhusalt saavutada püstitatud õpieesmärke.	2 (3,6%)	11 (19,6%)	43 (76,8%)

3.3 Lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliiatsi kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne“

Kuuenda küsimuse nelja viimase väitega otsiti vastust sellele, kuidas jutupliiats “Keele ja kõne” valdkonda õpetajate hinnangul toetab. Enim nõustuti väitega “Jutupliiats toetab lapse kuulamisoskuse arengut” (94,6%). Mõnevõrra vähem nõustuti väidetega “Jutupliiats toetab lapse kõne arengut (hääldamine, sõnavara, grammatika)” (83,9%) ja “Jutupliiats toetab lapse lugemisoskuse arengut” (82,1%). Teistest oluliselt vähem nõustuti aga väitega “Jutupliiats toetab lapse kirjutamisoskuse arengut” (60,7%). Täpsemad tulemused on esitatud tabelis 7.

Tabel 7. Lasteaiaõpetajate hinnang jutupliiatsi toetavale rollile valdkonnas „Keel ja kõne“

Väide	Ei nõustu	Kohati nõustun ja	Nõustun
	N (%)	kohati mitte N (%)	N (%)
Jutupliiats toetab lapse kuulamisoskuse arengut.	2 (3,6%)	1 (1,8%)	53 (94,6%)
Jutupliiats toetab lapse kõne arengut (hääldamine, sõnavara, grammatika).	3 (5,4%)	6 (10,7%)	47 (83,9%)
Jutupliiats toetab lapse lugemisoskuse arengut.	4 (7,1%)	6 (10,7%)	46 (82,1%)
Jutupliiats toetab lapse kirjutamisoskuse arengut.	9 (16,1%)	13 (23,2%)	34 (60,7%)

Tulemustest ilmnes, et suurem osa (91,1%) õpetajatest on jutupliiatsit kasutanud “Keele ja kõne” valdkonna eesmärkide saavutamiseks. Seevastu 8,9% vastanutest märkis, et nemad seda teinud ei ole. Enamus vastanutest leidis, et jutupliiatsit ja selle trükiseid õppetöös kasutades saab saavutada eesmärgi “Laps mõistab kuuldu sisu ja reageerib sellele vastavalt” (96,4%) ja “Laps kuulab etteloeatud teksti” (94,6%). Nendele järgnesid eesmärgid “Laps kordab kuuldud sõnu õige hääldusega järele” (87,5%) ja “Laps jutustab/vestleb kuuldud teksti ja/või piltide põhjal” (75%). Teistest vähem osutusid valituks eesmärgid “Laps nimetab trükiselt tähti” (69,6%) ja “Laps veerib trükiselt kokku 1-2 silbilisi sõnu” (67,9%). Vastusevariant “muu” märgituks ei osutunud. Tulemused on esitatud tabelis 8.

Tabel 8. Jutupliiatsi ja selle trükiste kasutamise saavutatavad eesmärgid valdkonnas „Keel ja kõne“ lasteaiaõpetajate hinnangul

	N (%)
Laps kuulab etteloeatud teksti	53 (94,6%)
Laps mõistab kuuldu sisu ja reageerib sellele vastavalt	54 (96,4%)
Laps kordab kuuldud sõnu õige hääldusega järele	49 (87,5%)
Laps jutustab/vestleb kuuldud teksti ja/või piltide põhjal	42 (75%)
Laps nimetab trükiselt tähti	39 (69,6%)
Laps veerib trükiselt kokku 1-2 silbilisi sõnu	38 (67,9%)

3.4 Õpetajate mõtted jutupliiatsist

Esimesele avatud küsimusele, kus uuriti, millised on jutupliiatsi puudused või piirangud, vastas 15 õpetajat. Enim ehk neljal korral mainiti puudusena seda, et jutupliiatsist kostuvat heli on rühmaruumis oleva taustamüra tõttu raske kuulda ja seepärast kasutatakse seda ainult vaiksomal ajal või võimaluse korral eraldi ruumis. Üks õpetajatest kirjutas nii: *Rühmaruumis tegevuses jutupliiatsit kasutades võib segavaks faktoriks olla liigne taustamüra. Hea on, kui saab tegevuseks minna eraldi ruumi, kuhu ei kostu laste mänguga kaasnevad taustahelid.* Näib, et neis rühmades pole kasutatud jutupliiatsi kõrvaklappide võimalust ja/või eelistatakse kasutada pliatsit laste grupiga, mitte individuaalselt. Veel toodi välja, et jutupliiatsist kostuv tekst võiks olla mõnes kohas selgem ja arusaadavam. Lisaks kirjutas paar õpetajat, et osad häälikud on vale hääldusega. Üks õpetaja tõi puudusena välja, et püstitatud eesmärgi saab

enamasti saavutada ainult individuaalselt või väiksemas grupis tegutsedes. Üksikutel kordadel mainiti piirangutena ka ajaressurssi üks-ühele töös, käsitsi raamatu pealkirja valimist, raamatute vähesust ja jutupliiatsi hinda.

Teisele avatud küsimusele, kus võis soovi korral jutupliiatsi kohta veel midagi lisada, vastas 11 õpetajat. Vastustes kajastus enim see, et jutupliiatsi näol on tegemist põneva, vahva, huvitava ja asjaliku õppevahendiga. Üks õpetaja kirjutab: *Kindlasti on tegemist huvitava õppevaraga, mis lastele väga meeldib. See on nende jaoks põnev ja paneb läbi tegutsemise uurima erinevaid põnevaid materjale. Näen õpetajana kui palju see aitab kaasa keel ja kõne eesmärkide saavutamisele juba varasest east alates.* Üks õpetaja leidis, et vahelduseks on jutupliiatsit hea kasutada, aga keele ja kõne arengu seisukohalt on kõige olulisem siiski vahetu suhtlus lapsega. Kaks õpetajat märkisid, et õppevahendit on hea lastel ka iseseisvalt vabategevuse ajal kasutada. Veel kirjutati, et lapsed, kes muidu ei taha või ei julge laulda, laulavad jutupliiatsi lugusid meelsasti järgi. Üks õpetajatest vastas, et helindada võiks ka Karu-Aabitsa ning teine õpetaja lisas, et mängu võiks saada ka ise programmeerida.

4. Arutelu

Käesolevas töös uuriti lasteaiaõpetajate kogemusi ja hinnanguid jutupliiatsist ja selle kasutamisest valdkonnas “Keel ja kõne”. Täpsemalt sooviti välja selgitada, kuidas ja kui sageli jutupliiatsit lasteaia õppetöös rakendatakse ning millised on õpetajate hinnangud jutupliiatsile ja selle kasutamisele valdkonnas “Keel ja kõne”.

Esimese uurimisküsimusega otsiti vastust sellele, kui sageli ja kuidas õpetajad jutupliiatsit lasteaia õppe- ja kasvatustöös kasutavad. Tulemustest selgus, et enamus ehk peaaegu pooled õpetajatest kasutavad vahendit 1-4 korda kuus. Varasemalt on ilmnenu, et lasteaiaõpetajad kasutavad digivahendeid enamasti kas mõned korrad kuus või mõned korrad nädalas (Paap, 2020), seega on tulemused sarnased. Lasteaiaõpetaja kutsestandardi (2020) kohaselt tuleb digitehnoloogiat kasutada nii individuaalsel kui ka koostöisel õppimisel. Tulemustest ilmneb, et õpetajad on jutupliiatsit kasutanud mitmel moel. Enim on seda rakendatud aga väiksemates, 2-4 liikmelistes gruppides. Vähim on jutupliiatsit kasutatud suuremates gruppides või kogu rühmaga. Töö autori arvates võib see tuleneda asjaolust, et väiksemas grupis saab jutupliiatsiga õpieesmärke efektiivsemalt saavutada kui suuremas grupis.

Teise uurimisküsimusega sooviti teada, millised on lasteaiaõpetajate hinnangud jutupliiatsile kui õppevahendile. Tulemustest kajastub, et enamus õpetajatest hindas oma kogemust jutupliiatsiga väga heaks. Seda tulemust toetavad ka õpetajate positiivsed hinnangud väidetele. Enamus õpetajatest nõustus, et jutupliiatsi ja selle trükiste abil saab lõimida erinevaid õppevaldkondi. Valdkondade lõimimist peetakse lasteaia õppetöös väga oluliseks, seega on see tulemus töö autori arvates väga positiivne. Suur osa õpetajatest nõustus ka sellega, et jutupliiatsit on lapsel lihtne kasutada. Samal seisukohal on erinevad autorid, kes leiavad, et pärast esmast täiskasvanu poolset juhendamist saab laps seda juba iseseisvalt kasutada (Babarinde *et al.*, 2019; Daniela & Jürimäe, 2018; Odakura, 2013; Ok & Rao, 2017; Pfof & Freund, 2018). Lisaks nõustuti, et jutupliiats muudab õppimise mängulisemaks. Paljud autorid on samuti leidnud, et jutupliiatsi näol on tegemist mängulise ja mitmekülgse õppevahendiga (Babarinde *et al.*, 2019; Chen *et al.*, 2016; Choi *et al.*, 2020; Krish, 2020; Pfof & Freund, 2018). Töö autor usub, et jutupliiatsi muudavad mänguliseks eelkõige lõbusad ülesanded, mida jutupliiats heli vahendusel lapsele esitab.

Valdav osa õpetajatest leidsid, et jutupliiatsi kasutamine motiveerib lapsi õppetegevuses osalema. Erinevad autorid arvavad samuti, et digitaalse jutupliiatsi kasutamine õppetöös on laste jaoks motiveeriv (Chen *et al.*, 2016; Choi *et al.*, 2020; Krish, 2020; Pfof & Freund, 2018). Lisaks sellele, et digivahendid motiveerivad lapsi õppima, võimaldavad need ka iga lapse vajadusi arvestades õppetööd personaalsemaks muuta (Nevski & Sillat, 2019; Tammets, 2019). Suur osa õpetajatest nõustus, et ka jutupliiatsiga on võimalik õppetööd personaliseerida. Kutsestandardi (2020) kohaselt peab õppetöös kasutatav digivahend võimaldama tõhusat õpieesmärkide saavutamist. Kuigi enamus õpetajatest nõustusid, et jutupliiats seda võimaldab, siis võrreldes eelmiste väidetelega oli selle väite puhul kahtlevaid seisukohti kõige rohkem. Võib arvata, et need seisukohad on tingitud sellest, et jutupliiatsiga saab saavutada ainult teatud osa püstitatud eesmärkidest.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, kuidas hindavad õpetajad jutupliiatsi kasutamist õppevaldkonnas “Keel ja kõne”. Babarinde jt (2019) on leidnud, et jutupliiats toetab samaaegselt kõiki keele ja kõne alaoskusi. Lasteaiaõpetajad nõustusid enim aga sellega, et jutupliiats toetab lapse kuulamisoskuse arengut. Töö autori arvates tuleneb see sellest, et erinevate helifailide esitamine on jutupliiatsi üks põhilisi funktsioone. Suur osa õpetajatest nõustus, et jutupliiats toetab ka lapse kõne arengut. Jutupliiatsist kuuldu põhjal saab laps öeldut imiteerida, oma hääldust korrigeerida ning omandatud sõnavara ja teadmisi kõnes kasutada (Babarinde *et al.*, 2019).

Väitega, et jutupliiats toetab lapse lugemisoskuse arengut, nõustus valdav osa õpetajatest. Seda hinnangut toetavad ka erinevad uuringud, kus on leitud, et pärast jutupliiatsi regulaarset kasutamist on laste lugemisoskus paranenud (Babarinde *et al.*, 2019; Krish, 2020; Paris & Wong, 2010). Kuigi enamus õpetajatest nõustus, et jutupliiats toetab ka kirjutamisoskuse arengut, siis võrreldes eelmiste väidetega tekitas see lasteaiaõpetajates enim kõhklevaid ja vastakaid seisukohti. Autor leiab, et need seisukohad võivad olla tingitud sellest, et jutupliiatsit ei saa otseselt kasutada kirjutamiseks. Küll aga saab jutupliiatsiga arendada õiget pliiatsihoidu ning silma ja käe koostööd, mis on üheks kirjaoskuse aluseks.

Tulemustest nähtub, et enamus õpetajatest on jutupliiatsit valdkonna „Keel ja kõne“ eesmärkide saavutamiseks kasutanud. Suur osa õpetajatest leidis, et jutupliiatsit ja selle trükiseid õppetöös rakendades saab saavutada kõiki töö autori poolt väljatoodud „Keele ja kõne“ valdkonna eesmärke. Töö autori arvates kinnitavad tulemused seda, et jutupliiats on sobilik õppevahend valdkonna „Keel ja kõne“ toetamiseks. Peaaegu kõik õpetajad leidsid, et jutupliiatsiga saab saavutada eesmärgi „Laps mõistab kuuldu sisu ja reageerib sellele vastavalt“. Kuna jutupliiats esitab lapsele helifailidena erinevaid küsimusi ja lihtsamaid ülesandeid (Daniela & Jürimäe, 2018; Odakura, 2013; Pfof & Freund, 2018), siis saab õpetaja jälgida, kuidas laps kuuldu mõistab. Mida rohkem vastab öeldu sisu lapse huvidele, kogemustele ja teadmistele, seda paremini saab laps kuuldust aru (Hallap & Padrik, 2008b). Teistest eesmärkidest vähem märgiti ära eesmärk „Laps veerib trükiselt 1-2 silbilisi sõnu“. Eesmärk osutus autori arvates vähem valituks seetõttu, et seda ei saa saavutada kõikide trükiste ja nooremas vanuses lastega.

Lasteaiaõpetajatel oli võimalik avatud küsimuste juures vabas vormis välja tuua ka jutupliiatsi puuduseid ja eeliseid. Puudusena mainiti õpetajate poolt enim seda, et jutupliiatsist kostuvat heli on rühmaruumis oleva taustamüra tõttu sageli raske kuulda. Kuigi jutupliiatsit on võimalik ühendada ka kõrvaklappidega, siis see eeldab seda, et laps tegutseb jutupliiatsiga iseseisvalt. Mõnel korral toodi välja, et jutupliiatsist kostuv tekst on kohati ebaselge ning osad häälikud on vale hääldusega. Töö autor leiab, et see võib olla seotud sellega, et helifaili sisse lugenud inimesed kõnelevad erineva intonatsiooniga ning tihtipeale mõnele kindlale karakterile kohaselt (Krish, 2020; Odakura, 2013). Positiivsete aspektidena kajastus vastustes enim see, et jutupliiats on põnev, vahva, huvitav ja asjalik õppevahend ning sobib lastele ka iseseisvaks kasutamiseks.

Töö piirangud, praktilised väärtused ja edasised uurimisvõimalused

Töös esinevad ka mõningad kitsaskohad. Valim on pigem väike, seega tulemusi ei saa üldistada. Autorile teadaolevalt ei ole tehtud uuringuid, kus oleks välja selgitatud lasteaiaõpetajate kogemusi või hinnanguid jutupliiatsiga. Seetõttu ei olnud võimalik tulemusi sarnaste töödega võrrelda. Tulemusi võrreldi aga erinevate autorite seisukohtadega ning töödega, kus on keskendunud infotehnoloogilistele vahenditele üldiselt.

Kuna sellist uuringut ei ole autorile teadaolevalt varem tehtud, siis käesolevas töös saadud tulemused annavad lugejale, kellel jutupliiatsiga kogemusi ei ole, ülevaate sellest, millise õppevahendiga on tegu ja kuidas seda õppetöös kasutatakse.

Edaspidi võiks lasteaiaõpetajate kogemusi jutupliiatsiga uurida näiteks intervjuude käigus põhjalikumalt. Uurida võiks ka lastevanemate kogemusi ja hinnanguid jutupliiatsiga ning neid siis käesoleva töö tulemustega võrrelda.

Tänu sõnad

Täna kõiki uuringus osalenud lasteaiaõpetajaid ning juhendajat ja kursusekaaslast asjalike nõuannete eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Raili Mikko

/allkirjastatud digitaalselt/

24.05.2023

Kasutatud kirjandus

- Aaspalu, K., & Paju, M. (2023). *Jutupliiatsi silbimängu mõju kolme- kuni viieaastaste laste kujuneva lugemisoskuse arengule*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Agronova, G. (2021). *Juhtkonna ja õpetajate arusaam digivahendite kasutamise eesmärkidest õppe- ja kasvatustegevuses*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Aps, M. (2021). *Koolieelse lasteasutuse õpetajate valmisolek rakendada digivahendeid õppe- ja kasvatustöö läbiviimisel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Babarinde, O., Babarinde, E., & Obitube, K. (2019). Computer-assisted instruction and language learning: evidence from Mavis Computel's English–Yoruba talking books. *Language Matters*, 50(2), 100-111. <https://doi.org/10.1080/10228195.2018.1551924>
- Casbergue, R. M., & Strickland, D. S. (2015). *Reading and writing in preschool: Teaching the essentials*. Guilford Publications.
- Chen, C. M., Tan, C. C., & Lo, B. J. (2016). Facilitating English-language learners' oral reading fluency with digital pen technology. *Interactive Learning Environments*, 24(1), 96-118. <https://doi.org/10.1080/10494820.2013.817442>
- Choi, N., Kang, S., & Sheo, J. (2020). Children's interest in learning English through picture books in an EFL context: The effects of parent–child interaction and digital pen use. *Education Sciences*, 10(2), 40. <https://doi.org/10.3390/educsci10020040>
- Daniela, L., & Jürimäe, M. (2018). Audio-book “How the shammies learn?” for preschool education. https://estlat.eu/assets/upload/Results_SEC/Results_SHAMMIES/Shammies_Final_1_1_1.pdf
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology / Psychologie canadienne*, 49(3), 182–185. <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- Domingues-Montanari, S. (2017). Clinical and psychological effects of excessive screen time on children. *Journal of paediatrics and child health*, 53(4), 333-338. <https://doi.org/10.1111/jpc.13462>
- French, G. (2013). *Early speech and language matters : Enriching the communication environment and language development in early childhood*. Barnardo's, Ireland.
- Griffith, P. L., Beach, S. A., Ruan, J., & Dunn, A. L. (2008). *Literacy for young children: A guide for early childhood educators*. Corwin Press.

- Hallap, M., & Padrik, M. (2008a). *Lapse kõne arendamine*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008b). Keel ja kõne: kuulamine ja kõnelemine, lugemine ja kirjutamine. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 276-302). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Horg, M. (2019). *Lasteaiaõpetajate digipädevused ja nende kasutamine igapäevatoos*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- Kerai, S., Almas, A., Guhn, M., Forer, B., & Oberle, E. (2022). Screen time and developmental health: results from an early childhood study in Canada. *BMC public health*, 22(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-12701-3>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 23, 152. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehti>
- Koolme, K. (2016). *Arvustus: Eesti jutupliiats on nii haarav, et meelitab lapsed ekraanide tagant ära*. <https://kuvar.ee/arvustus/dilexy-jutupliiats/>
- Krish, P. (2020). The use of the audio pen in enhancing reading skills among preschool children. *International Journal of Information and Education Technology*, 10(5), 335-340. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2020.10.5.1385>
- Kutsar, K. (2021). *Lasteaia juhtkonna võimalused digitehnoloogia eesmärgipärase kasutamise suunamisel viie tartu linna lasteaia õpetajate ja juhtide hinnangul*. Publitseerimata magistriritöö. Tartu Ülikool.
- Kutsestandard. Õpetaja, tase 6* (2020). <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/exportPdf/10824210/>
- Lepisk, L. (2019). *4-5aastaste laste fonoloogiliste oskuste arengu toetamine traditsiooniliste meetoditega ja digivahendiga jutupliiats*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Leppik, C., Haaristo, H-S., & Mägi, E. (2017). *IKT-haridus: digioskuste õpetamine, hoiakud ja võimalused üldhariduskoolis ja lasteaias*. https://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2016/08/IKT-hariduse-uuring_aruanne_mai2017.pdf
- Lõugas, H. (2016). *Jutupliiats näeb välja lihtne, aga läheb sihtgrupile jube hästi peale*. <https://digi.geenius.ee/test/jutupliiats-naeb-valja-lihtne-aga-laheb-sihtgrupile-jube-hasti-peale/>
- Luik, P., & Taimalu, M. (2018). Lasteaiaõpetajate ja koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppivate üliõpilaste hinnangud oma aine-, pedagoogika- ja tehnoloogiateadmiste ning nende teadmiste integreerimisele. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 6(1), 136-156.

- Nevski, E. (2017). Digivahendid lasteaia õppeprotsessis. K. Nugin, & T. Õun (Koost), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 169-190). Kirjastus Atlex.
- Nevski, E. (2019). Hariduslikud rakendused ja interaktiivsed mänguasjad lasteaias. K. Kingo (Toim), *Lapsed ja tehnoloogia: Digipädevustest digimänguni* (lk 20-23). Kirjastus Atlex.
- Nevski, E., & Sillat, L. H. (2019). Digipädevused alushariduses. K. Kingo (Toim), *Lapsed ja tehnoloogia: Digipädevustest digimänguni* (lk 5-14). Kirjastus Atlex.
- Nugin, K. (2017). Keel ja kõne. K. Nugin, & T. Õun (Koost), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 211-225). Kirjastus Atlex.
- Odakura, A. (2013). Touch the Page and Mimic Me: Evaluation of a Talking-Pen Learning Tool. *Jalt Call Journal*, 9(3), 287-295. <https://doi.org/10.29140/jaltcall.v9n3.160>
- Ok, M. W., & Rao, K. (2017). Using a digital pen to support secondary students with learning disabilities. *Intervention in School and Clinic*, 53(1), 36-43. <https://doi.org/10.1177/1053451217692567>
- Paap, M. (2020). *Lasteaialapse digipädevused ja nende arendamine õpetajate arvamuses*. Publitseerimata magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Paris, S. G., & Wong, H. M. (2010). *Assessing beginning reading skills with a smart pen technology*. <https://repository.nie.edu.sg/bitstream/10497/19231/1/AERA-2010-ParisS.pdf>
- Pfost, M., & Freund, J. G. (2018). Interactive audio pens, home literacy activities and emergent literacy skills. *Diskurs Kindheits-und Jugendforschung/Discourse Journal of Childhood and Adolescence Research*, 13(3), 337-349. <https://doi.org/10.3224/diskurs.v13i3.06>
- Pörk, M. (2017). *6-7-aastaste laste õpetajate hinnangud digivahendite kasutamisele õppevaldkonnas "Keel ja kõne" Harjumaa lasteaedade näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Tammets, K. (2019). Digitehnoloogia ja laste erivajadused. K. Kingo (Toim), *Lapsed ja tehnoloogia: Digipädevustest digimänguni* (lk 24-27). Kirjastus Atlex.
- Tukk, L. (2021). *5-6-aastaste laste jutustamisoskuse arengu toetamine jutupliiatsi abil*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tulviste, T. (2008). Kõne areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 39-52). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Vainaru, J. (2018). *Digitehnoloogia kasutamise profiilid lasteaiaõpetajatel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Lisa 1. Küsimustik

Tere lugupeetud lasteaiaõpetaja! Olen Tartu Ülikooli tudeng Raili Mikko ning palun Teil vastata küsimustikule, millega kogun infot oma bakalaureusetöö koostamiseks. Minu töö eesmärk on välja selgitada lasteaiaõpetajate kogemused ja hinnangud seoses digitaalse jutupliiatsiga ning selle kasutamiseiga õppevaldkonnas "Keel ja kõne".

Uuringu eesmärgist tulenevalt palun Teil ankeedile vastata ainult juhul, kui Te olete jutupliiatsit lasteaia õppetöös kasutanud.

Küsimustik on anonüümne ning kogutud andmeid kasutatakse vaid bakalaureusetöö koostamisel. Selle täitmiseks kulub umbes 5 minutit.

Aitäh!

Raili Mikko

Tartu Ülikool

raili.mikko@ut.ee

* Viitab kohustuslikule küsimusele

Teie vanus:*

 ▼

Teie tööstaaž lasteaiaõpetajana:*

 ▼

Maakond, kus te lasteaiaõpetajana töötate:*

 ▼

1. Millises vanuses lastega olete jutupliiatsit lasteaias kasutanud? (märkige kõik sobivad vastusevariandid)*

- Kuni 3-aastastega
- 4-aastastega
- 5-aastastega
- 6-aastastega
- 7-aastaste ja vanematega

2. Milliseid helindatud trükiseid olete koos jutupliatsiga kasutanud? (märkige kõik sobivad vastusevariandid)*

- „Näpsud õpivad" sarja raamat
- "Jänku-Jussi täheraamat"
- "Jänku-Jussi numbriraamat"
- "Loeme koos" sarja raamat eesti keele õppijatele
- Lotte loodumängu kaardid
- Sõnapusle
- Silbimäng
- Helindatud kleebised

2. Kui sageli Te jutupliatsit õppetöös kasutate? (Kui olete kasutanud periooditi, siis palun täpsustage lahtris "Muu")*

- Mitu korda nädalas.
- 1-4 korda kuus.
- Mõned korrad aastas.
- Kord aastas või harvem.
- Muu: _____

4. Kuidas olete jutupliatsit lasteaia õppetöös rakendanud? (märkige kõik sobivad vastusevariandid)*

- Individuaalseks tööks ühe lapsega (1 laps ja õpetaja).
- Väiksemas grupis (2-4 last ja õpetaja).
- Suuremas grupis või kogu rühmaga (5 ja rohkem last ning õpetaja).
- Lapsed on kasutanud jutupliatsit iseseisvalt ilma õpetajata.

5. Kuidas hindaksite oma senist kogemust jutupliatsiga?*

- | | | | | | | |
|-------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|------------------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | |
| Väga halb kogemus | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Väga hea kogemus |

6. Millisel määral nõustute järgmiste väidetega?*

	Ei nõustu üldse	Pigem ei nõustu	Kohati nõustun ja kohati ei nõustu	Pigem nõustun	Nõustun täielikult
Jutupliiatsi ja selle trükiste abil saab lõimida erinevaid õppevaldkondi.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Lapsel on jutupliiatsit lihtne kasutada.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiats muudab õppimise mängulisemaks.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiatsi kasutamine motiveerib lapsi õppetegevuses osalema.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiatsiga saab õppetööd personaliseerida.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiats võimaldab tõhusalt saavutada püstitatud õpieesmärke.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiats toetab lapse kuulamisoskuse arengut.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiats toetab lapse kõne arengut (häälamine, sõnavara, grammatika).	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiats toetab lapse lugemisoskuse arengut.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Jutupliiats toetab lapse kirjutamisoskuse arengut.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

7. Kas olete kasutanud jutupliiatsit valdkonna "Keel ja kõne" eesmärkide saavutamiseks?*

- Ei
- Jah

8. Milliseid "Keele ja kõne" valdkonna eesmärke on Teie hinnangul jutupliiatsit ja selle trükiseid õppetegevuses kasutades võimalik täita? (märkige kõik sobivad vastusevariandid)*

- Laps kuulab etteloetud teksti.
- Laps mõistab kuuldu sisu ja reageerib sellele vastavalt (nt vastab jutupliiatsi esitatud küsimusele või osutab sellega vastavale kujutisele).
- Laps kordab kuuldu sõnu õige hääldusega järele.
- Laps jutustab/vestleb kuuldu teksti ja/või piltide põhjal.
- Laps nimetab trükiselt tähti.
- Laps veerib trükiselt kokku 1-2 silbilisi sõnu.
- Muu: _____

9. Millised on jutupliiatsi puudused või piirangud seoses selle kasutamisega lasteaia õppetöös? (Kui ei oska midagi välja tuua, võite vastamata jätta)

Teie vastus

Soovi korral võite jutupliiatsi kohta veel midagi lisada.

Teie vastus

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Raili Mikko,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Lasteaiaõpetajate kogemused jutupliiatsiga ja hinnangud selle kasutamisele valdkonnas „Keel ja kõne““, mille juhendaja on Maria Jürimäe, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Raili Mikko

24.05.2023